

Jenni Kinnunen, Heli Koskela

Välitä nuoresta – älä välitä alkoholia alaikäiselle

Opinnäytetyö

Syksy 2012

Koskenalan yksikkö

Hoitotyön koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Hoitotyön koulutusohjelma

Sairaanhoitaja (AMK)

Jenni Kinnunen ja Heli Koskela

Välitä nuoresta – älä välitä alkoholia

Ohjaajat: Marjut Nummela, HVL, Lehtori, Leena Katajamäki, ThM, Lehtori & Annu Peltoniemi, TtT, Yliopettaja

Vuosi: 2012

Sivumäärä: 45

Liitteiden lukumäärä:2

Opinnäytetyömme tavoitteena oli nuorten terveyden edistäminen ja alkoholin käyttöön liittyvän tiedon karttuminen hoitotyön ammattilaisten keskuudessa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli toteuttaa tapahtuma Seinäjoella tavaratalo Anttilassa Alkon toimipisteen edustalla. Avoimen haastattelun avulla keskusteltiin aikuisten kanssa nuorten alkoholinkäytöstä ja alkoholin välittämisestä ala-ikäisille. Haastatteluaineisto analysoitiin sisällön analyysillä.

Haastattelun tuloksista kävi ilmi, että aikuisten herättely aiheeseen on tarpeellista. Alkoholin käytön aloittamista 18- vuotiaana kannatti suurin osa haastatteluun osallistuneista. Haastatteluun vastaajat kertoivat, että alaikäiset saavat alkoholia yleensä ystäviltään, vanhemmiltaan ja sisaruksiltaan. Tuloksista kävi ilmi myös, että aiheesta kaivattiin lisää tietoa ja valistusta. Alkoholin välittämisestä koituvaa rangaistusta saisi useimpien vastaajien mukaan koventaa.

Jatkotutkimushaasteena on tutkia, miten aikuisille suunnattu valistus alkoholin välittämisen haitallisuudesta vaikuttaisi alaikäisten alkoholin saantiin.

Avainsanat: nuori, alkoholi, ennaltaehkäisy, välittäminen, alaikäinen, päihdetyö

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

School of Health Care and Social Work

Degree Programme in Nursing

Bachelor of Nursing

Jenni Kinnunen ja Heli Koskela

Care for adolescents - do not provide alcohol to minors

Supervisors: Marjut Nummela LicNSc, Senior Lecturer, Leena Katajamäki, MNSc, Senior Lecturer & Annu Peltoniemi, PhD, Principal Lecturer

Year: 2012

Number of pages: 45

Number of appendices: 2

The aim of our study was to promote youngsters' health and to increase alcohol related knowledge within nursing professionals who work with adolescents. The purpose of our study was to carry out the happening in the foreground of Alko. The event was designed to create a dialogue with adults about adolescents' alcohol usage and the provision of alcohol to underage children and youngsters. We analyzed our results by using analysis of the content.

The interview results revealed that awakening adults on the subject is necessary. Alcohol use starting at the age of 18 was in favor of the majority of the interview participants. Interview respondents reported that minors get their alcohol usually from friends, parents and siblings. The results also indicate that people need more information and education on the subject.

A challenge for future research is to investigate how educating adults about the harmful effects of alcohol could decrease the amount of alcohol provision to minors.

Keywords: alcohol, adolescent, minor, transmission

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvioluettelo.....	5
1 JOHDANTO.....	6
2 ALKOHOLI JA SEN VAIKUTUKSET.....	8
3 NUORUUS IKÄVAIHEENA.....	11
4 NUORET JA ALKOHOLI.....	13
4.1 Alkoholin vaikutukset nuoreen.....	15
4.2 Nuorten alkoholinkäyttö nykyään.....	18
5 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ.....	21
6 ALKOHOLIN VÄLITTÄMINEN NUORELLE.....	24
7 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS.....	27
8 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS JA TUOTOS.....	28
8.1 Toiminnallisen osuuden suunnittelu.....	29
8.2 Toiminnallisen osuuden toteutus.....	30
8.3 Haastattelujen tulokset.....	31
9 POHDINTA.....	36
9.1 Eettisyys ja luotettavuus.....	39
9.2 Jatkotutkimushaasteet.....	41
LÄHTEET.....	43
LIITTEET.....	46

Kuvioluettelo

KUVIO 1 Milloin on mielestäsi sopiva ikä aloittaa alkoholin käyttö vai onko sellaista olemassa?	32
KUVIO 2 Mistä luulet alaikäisten hankkivan alkoholia?.....	33
KUVIO 3 Miten alkoholin välittämiseen alaikäiselle voitaisiin puuttua?	34
KUVIO 4 Mitä rikosoikeudellisia seuraamuksia/ rangaistuksia alkoholin välittämisestä voisi koitua?	35

1 JOHDANTO

Alkoholin myynti ja välitys alle 18 -vuotiaille on laissa kiellettyä (L 8.12.1994/1143; L 19.12.1889/39). Siitä huolimatta 15-16 -vuotiaista suomalaisnuorista 90 prosenttia on käyttänyt alkoholia. Kouluterveyskyselyitä tarkasteltaessa voidaan huomata, että nuorten asenteet päihteiden käytöstä ovat muuttuneet löyhemmiksi ja suvaitsevammiksi. (Salonen 2009, 10.) Vaikka humalajuominen nuorten keskuudessa on 2000 -luvulla kääntynyt laskuun noin kymmenesosa nuorista, vuonna 2007 joi itsensä humalaan viikoittain (Metso, Ahlström, Huhtanen, Leppänen & Pietilä 2009, 18–20). Vuosikymmenten ajan nuoret ovat kokeilleet alkoholia ennen täysi-ikäisyyden saavuttamista, mikä kertoo myös alkoholin saatavuuden helppoudesta alaikäisenä (Niemelä 2009, 49). Nuorten alkoholin käytöstä on tullut myös merkittävä kansanterveydellinen haaste Suomessa (Niemelä, Poikolainen & Sourander 2008, 3297).

Opinnäytetyömme aihe käsittelee nuorten alkoholin käyttöä ja etenkin sen saatavuutta nuorten keskuudessa. Työssämme kuvailemme alkoholin nuorelle aiheuttamia haittoja ja tuomme ilmi mahdollisia seurauksia nuorena aloitetusta alkoholin käytöstä, kuten riippuvuussuhteen syntymisestä. Opinnäytetyömme tavoitteena on nuorten terveyden edistäminen ja alkoholin käyttöön liittyvän tiedon karttuminen hoitotyön ammattilaisten keskuudessa. Alkoholin käytön vähenemisen myötä myös mahdolliset terveydelliset haitat, tapaturmat ja psyykkiset ongelmat nuorten keskuudessa voivat vähentyä. Opinnäytetyömme tarkoituksena on toteuttaa tapahtuma Seinäjoella tavaratalo Anttilassa, Alkon toimipisteen edustalla. Siellä luomme avoimen haastattelun avulla keskustelua aikuisten kanssa nuorten alkoholinkäytöstä ja alkoholin välittämisestä. Haastattelusta saadut vastaukset kirjaamme ylös ja analysoimme ne sisällön analyysillä.

Opinnäytetyömme on osa Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin alueella hallinnoimaa Ehkäise tapaturmat -hanketta, joka pyrkii vähentämään muun muassa alaikäisten alkoholin saantia ja käyttöä. Opinnäytetyö kuuluu Alkon lahjoitusrahalla alueella toteutettuun kokonaisuuteen, jonka tavoitteena on nuorten alkoholihaittojen vähentäminen, eri toimijoiden yhteistyön lisääminen ja yhteistyö opiskelijoiden kanssa. Lahjoitusrahan käyttöön liittyen yhteistyökumppaneita ovat olleet Etelä-

Pohjanmaan sairaanhoitopiirin alueen päihde- ja mielenterveystyön kehittämistä edistävä Pohjanmaa -hanke 2005 - 2014, SONet BOTNIA, Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikkö, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ja EHYT ry.

2 ALKOHOLI JA SEN VAIKUTUKSET

Suomessa eniten käytetty päihde on alkoholi. Alkoholia käytetään Suomessa runsaasti niin aikuisten kuin nuortenkin keskuudessa. (Salaspuro, Kiiänmaa & Seppä 2003, 100.) Jo pieninä määrinä alkoholi vaikuttaa keskushermostoon lamaavasti. (Dahl & Hirschovits 2002, 130). Suomessa alkoholipolitiikka perustuu valtiollisen alkoholijuomien vähittäismyynnin monopoliin ja alkoholin muun myynnin sekä aniskelun valtiolliseen valvontaan. (Peltonen 2006, 12–13.)

Alkoholi vaikuttaa keskushermostoon huumaavasti ja tuottaen mielihyvää. Mikäli alkoholia käytetään jatkuvasti, hermoston sopeutumisreaktioiden seurauksena kehittyy toleranssi sekä psyykinen ja fyysinen riippuvuus. (Kiiänmaa 2003, 120.) Toleranssi tarkoittaa alkoholin toistuvasta käytöstä aiheutuvaa alkoholin vaikutusten heikkenemistä. Toleranssi häviää pikkuhiljaa, jos henkilö lopettaa alkoholin käytön ja myös hermoston alkoholinkestokyky palautuu. Kuitenkin alkoholin aiheuttamat muistijäljet säilyvät pitkään alkoholin käytön lopettamisesta huolimatta ja siten alttius toleranssin kehittymiselle säilyy tulevaisuudessakin. Jo yhden juomiskerran aikana alkoholin sietokyky kasvaa hermostossa, tätä kutsutaan akuutiksi toleranssiksi. (Salaspuro ym. 2003, 124.)

Puhuttaessa humalasta sillä tarkoitetaan alkoholin käyttäytymistä, suorituskykyä ja mielentilaa muuttavia vaikutuksia. Humalan ilmeneminen riippuu veren alkoholipitoisuudesta, joka on yhteydessä nautittuun alkoholimäärään sekä imeytymiseen. Myös käyttökokemus vaikuttaa humalan ilmenemiseen. On havaittu, että alhainen veren alkoholipitoisuus vilkastuttaa ja kiihottaa joitakin hermoston toimintoja, sen sijaan korkea veren alkoholipitoisuus taas näyttäisi lamaavan useimpia toimintoja. Humalan voimakkuus riippuu henkilön sukupuolesta, koosta ja iästä. Esimerkiksi nuoret ja lapset sietävät alkoholia ja sen vaikutuksia paljon huonommin kuin aikuiset. (Salaspuro ym. 2003, 120–122.) Alkoholin vaikutuksista nuoriin kerromme lisää myöhemmässä luvussa.

Alhainen veren alkoholi aiheuttaa mielialan kohoamista, mielihyvän ja rentoutumisen tunnetta, itsevarmuuden lisääntymistä, puheliaisuutta, estoisuuden vähene- mistä sekä sosiaalisen kanssakäymisen helpottumista. Se myös heikentää reak-

tiokykyä, aivojen viestinkäsittelyä, koordinaatio- sekä suorituskkyä ja aiheuttaa kömpelyyttä. (Kiiänmaa 2003, 120.)

Silloin, kun veren alkoholipitoisuus ylittää yhden promillen (yksi gramma alkoholia litrassa verta) ovat humalan aiheuttamat muutokset jo selvästi nähtävissä. Veren korkea alkoholipitoisuus aiheuttaa muun muassa liikkeiden ja kävelyn kömpelyyttä, puheen äänekkyyttä ja sammaltelua, kuulon heikentymistä ja valppauden huonontumista. Myös hikoilu, silmien punoitus ja reagoinnin hidastuminen ovat tavallisia oireita johtuen korkeasta verenalkoholista. Korkean veren alkoholipitoisuuden on havaittu aiheuttavan myös henkisten toimintojen alentumista, kuten arvostelukyvyn ja suoritustason laskua. Alkoholi myös laajentaa pintaverisuonia, mikä aiheuttaa punoitusta ja ylimääräistä lämmönhukkaa. (Salaspuro ym. 2003, 121–122.)

Veren alkoholipitoisuuden ollessa yli kahden promillen tajunta laskee ja kivun tunne häviää. Yli kolmen promillen alkoholipitoisuus veressä aiheuttaa tajunnan katoamista ja humaltunut niin sanotusti sammuu. Mikäli alkoholipitoisuus ylittää neljä promillea, alkoholimyrkytyksen vaara on todellinen. Hermoston toiminta lamaantuu ja esimerkiksi hengityksen säätely voi lamaantua. (Salaspuro 2003, 121–122; Seppä, Alho & Kiiänmaa 2010, 18.)

Alkoholi aiheuttaa myös psykologisia vaikutuksia. Alkoholi häiritsee asioiden viemistä muistiin, jolloin aivot eivät tallenna tapahtumia suuria alkoholimääriä nautittaessa. Alkoholin sanotaan myös aiheuttavan aggressiivisuutta, sillä valtaosa väkivaltarikoksista tapahtuu alkoholin vaikutuksen alaisena. Aggressiivisuus humalassa on kuitenkin yksilöllistä, eikä tämän ilmiön biologista selitystä tunneta tarkasti. Alkoholin on myös tutkittu lisäävän sukupuolista halua ja kiinnostusta. (Kiiänmaa 2003, 123; Kiiänmaa 2010, 19.)

Alkoholin aiheuttamat psyykkiset, mielihyvää tuottavat vaikutukset altistavat toistuvalla alkoholinkäytölle. Tällaiset vaikutukset voivat aiheuttaa aivoissa tapahtuvien adaptiivisten muutosten kautta sen, että nautitaan yhä suurempia alkoholimääriä, mikä voi johtaa alkoholiriippuvuuden kehittymiseen. Psyykkinen riippuvuus aiheuttaa sen, että riippuvaisella henkilöllä on niin kutsuttu juomishimo, pakonomainen tarve saada alkoholia ja kyvyttömyys pidättäytyä alkoholista. Näille henkilöille on usein kehittynyt myös toleranssi runsaan alkoholinkäytön johdosta. Heille on kehit-

tynyt myös fyysinen riippuvuus, joka aiheuttaa alkoholinkäytön loppuessa vieroitusoireita. Alkoholiriippuvuudelle on myös ominaista ihmisen terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin heikkeneminen. (Kiiänmaa 2003, 125; Kiiänmaa 2010, 25.)

Fyysinen riippuvuus alkoholiin kehittyy, mikäli alkoholinkäyttö on jatkunut pitkään ja se on ollut runsasta. Muutaman päivän jatkunut alkoholin käyttö altistaa vieroitusoireiden syntymiselle käytön loputtua. Kun alkoholi poistuu elimistöstä, sen lamauttavaan vaikutukseen sopeutuminen näkyy hermoston yliärttyvyytenä ja vieroitusoireina. Vieroitusoireita alkaa olla havaittavissa usein 12–48 tuntia alkoholin nauttimisen jälkeen ja niiden voimakkuus riippuu käytetyn alkoholin määrästä. (Kiiänmaa 2010, 25.)

Kun hermoston lamaantuminen väistyy alkoholin poistuessa elimistöstä alkaa se pyrkiä normaalitilaan, mikä aiheuttaa krapulaa. Krapulan oireita ovat päänsärky, vapina ja mielentilan häiriöt, kuten masentuneisuus. Krapulan oireiden voimakkuus on riippuvainen veren alkoholipitoisuudesta ja nautitun alkoholin määrästä. (Kiiänmaa 2010, 23.)

3 NUORUUS IKÄVAIHEENA

Nuoruus tarkoittaa siirtymäkautta lapsuudesta aikuisuuteen. Nuoruusiässä ihminen kokee merkittäviä fyysisiä ja psyykkisiä muutoksia. Käsitykset nuoruusiästä ja sen kestosta vaihtelevat kulttuureittain, mutta eräs helposti tunnistettava nuoruusajan alkamisen merkki on puberteetti eli murrosikä. Murrosikä kestää yleensä kahdesta viiteen vuotta ja sijoittuu nuoruusiän varhaisvaiheeseen. Tässä työssä tarkastelemme nuoria alaikäisiä noin 13 -17-vuotiaiden ikäryhmänä, sillä useimpien nuorten ensimmäiset alkoholikokeilut sijoittuvat näihin ikäkausiiin. Nuoruusikää kuvataan yleisesti eri vaiheista koostuvaksi prosessiksi. Jokaiseen vaiheeseen liittyy omat kehitystehtävänsä, joita voidaan kutsua myös haasteiksi. (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2009, 72, 76; Ivanoff, Risku, Kitinoja, Vuori & Palo 2001, 76, 217.)

Varhaisnuoruus alkaa noin 12-vuotiaana, ja kestää yleensä 15-vuotiaaksi saakka. Varhaisnuoruudesta puhutaan usein ihmissuhteiden kriisien aikakautena; nuoren ihmissuhteissa tapahtuu tällöin merkittävä muutos. Nuori alkaa tunnetasolla luopua vanhempiansa huolenpidosta ja siihen astisesta, naiivista, ajatusmaailmastaan. Vanhemmistaan irrottautuminen on pitkäkestoinen ja kivulias prosessi läpikäytäväksi ja yhteenotot kotona voivat olla rajujakin. Nuori kokee tunne-elämässään suuria muutoksia ja on täten herkkä monille erilaisille vaikutteille. Mielialat voivat vaihdella nopeasti, mutta toiset nuoret voivat selviytyä tunnekuohuistaan rauhallisemmin. Varhaisnuori haluaisi itse määrätä omista asioistaan samaan aikaan, kun vapaus ja vastuunotto kuitenkin aiheuttavat pelkoa. Nuori ei itse kykene ratkaisemaan sisäisiä ristiriitojaan, vaan tarvitsee siihen vielä aikuisen tukea. Murrosiässä minuuden rakentamiseen tarvitaan useita tahoja, esimerkiksi vanhempia ja ystäviä, joiden kautta nuori voi tarkastella itseään. Vanhempia tarvitaan myös erityisesti rajojen asettajiksi. Kun nuori tulee tutuksi omien tunteidensa kanssa, hän voi alkaa rakentaa pysyviä ja onnistuneita ihmissuhteita. Tähän nuori kykenee erityisesti, jos suhde vanhempiin on ollut hyvä. (Nurmiranta ym. 2009, 77.)

Varhaisnuoruutta seuraa keskinuoruus, jota tyypillisesti leimaa voimakas identiteetin rakentamiskausi. Keskinuoruuttaan elävästä nuoresta puhutaan tämän ollessa 15-18 -vuotias. Tässä vaiheessa nuorta kiinnostavat usein maailmankatsomukset-

liset asiat. Mielipiteet sekä kannanotot muodostuvat voimakkaammiksi ja entistä kärkevimmiksi. Omaa tulevaisuutta aletaan suunnitella; se mitä nuori haluaa olla ja saavuttaa aikuisena. (Nurmiranta ym. 2009, 78.)

Nuoruuden keskivaiheessa muodostuu suhteellisen pysyvä, selkeä ja ainutlaatuinen minäkuva. Identiteetti ei kehity yhtenä jatkumona, vaan erilaisten kriisien ja sitoutumisvaiheiden kautta. Itsensä hyväksymisen tarve on suuri, sillä se suojaa nuorta ulkopuoliselta arvostelulta ja kritiikiltä. Suojatakseen itseään liialliselta ympäristön asettamalta paineelta nuori saattaa kehittää itselleen niin kutsutun negatiivisen identiteetin, johon liittyy uhmakas pyrkimys toimia yhteiskunnan odotusten vastaisesti. Tällaisen identiteetin omaavat saattavat ryhtyä alkoholin tai muiden päihteiden käyttäjiksi ja syyllistyä ilkivallan ja väkivallan tekoihin muita nuoria todennäköisemmin. Yksi olennainen minäkuvan osa-alue on myös seksuaalisen identiteetin kehitys. (Nurmiranta ym. 2009, 78–80.)

Keskinuoruuden jälkeen siirrytään myöhäisnuoruuteen, joka alkaa 19 vuoden iässä ja kestää noin 5 vuotta. Myöhäisnuoruudessa maailmankuva ja nuoren identiteetti vakiintuvat. Tässä vaiheessa nuori tekee valintoja oman elämänsä ja tulevaisuutensa suhteen. Nämä valinnat perustuvat hänen omiin arvoihinsa ja vakaumuksiinsa. Tässä iässä nuori kokee olevansa osa yhteiskuntaa ja muodostaa usein vanhempiinsa uuden ja tasavertaisemman suhteen. (Nurmiranta ym. 2009, 80.)

Matkalla aikuisuuteen nuoret kohtaavat suuria muutoksia. Identiteetin löytäminen, itsenäistyminen ja vastuun kantamiseen kypsyminen ovat kaikki nuoren ihmisen kehityshaasteita. Haasteita kohdatessaan nuoret pyrkivät kokeilemaan erilaisia käyttäytymismalleja ja nuoruusikä näkyy ulospäin monin eri tavoin. Suomen lain mukaan ihminen on 18 vuotta täytettyään rikosoikeudellisesti vastuussa teoistaan ja päätöksistään. Kuitenkin voidaan todeta, ettei aikuisuus määräydy päivämäärän perusteella, vaan se on elämänmittainen prosessi. (Ivanoff ym. 2001, 218; Dunderfelt 2011, 92.)

4 NUORET JA ALKOHOLI

Alkoholia käyttäessään nuoret usein tavoittelevat sen rentouttavaa ja sosiaalisuutta lisäävää vaikutusta. Ensimmäiset alkoholikokeilut tehdään yleensä viimeistään ennen 15 ikävuotta. Tyttöjen ja poikien päihteiden käyttö on samansuuruista 12–17 -vuotiaana. Satunnainen humalajuominen on yleistä niin myöhäisnuoruudessa kuin varhaisaikuisuudessakin. Suurimmalle osalle alkoholinkäytöstä ei koidu ongelmia, mutta 10 prosenttia nuoruudessaan päihteitä käyttäneistä tulee kuluttamaan alkoholia runsaasti aikuisuudessakin. (Niemelä ym. 2008, 3297–3299; Ivanoff ym. 2001, 218.)

Nuorten päihteiden käytön aloittamista muokkaavat useat ulkoiset tekijät kuten kavereiden ja vanhempien asenteet päihteisiin sekä päihteiden hinta ja saatavuus. Päihteiden käytön aloitukseen voidaan kokea suurta painostusta ystäväpiirissä, jossa on päihdemyönteinen asenne ja alkoholi voi olla ystävien ryhmään kuulumisen symboli. Ystävien päihteiden käyttö saattaa vaikuttaa nuoren päihteidenkäyttöön jopa enemmän kuin vanhemmilta saatu malli. Riskiä ovat mukana muokkaamassa myös perintötekijöiden ja ulkoisten tekijöiden yhteisvaikutukset. Nuoren vielä kypsytön elimistö on haavoittuvassa asemassa joutuessaan päihteille altistuneeksi. (Niemelä ym. 2008, 3299; Havio, Inkinen & Partanen 2008, 166.)

Nuorten alkoholin käyttöä on Suomessa tutkittu runsaasti. Jo 1950-luvulla kiinnostuttiin nuorten alkoholinkulutuksesta, kun nuoret alkoivat viettää vapaa-aikaansa itsenäisemmin. Kuitenkaan tällöin ei vielä kannettu suurta huolta nuorten alkoholinkäytöstä. Varhaisimmissa nuorisotutkimuksissa havaittiin, ettei alkoholinkulutus nuorten keskuudessa ole niin suurta, että se ansaitsisi suurempaa huomiota. Kuitenkin kaksikymmentä vuotta myöhemmin alkoholin käyttö nuorten keskuudessa alkoi vakiintua osana vapaa-ajan viettoa. Samalla kun koko väestön alkoholin kulutus kasvoi, tuli myös nuorten juomisesta julkinen ongelma. Nuorten alkoholin käyttöön liittyvä problematiikka sai myös alkoholipoliittisen merkityksen ja tällä perusteltiin myös alkoholilainsäädännön tiukentamista. (Salasuo & Tigerstedt 2007, 9-14.)

Sosiaali- ja terveysministeriön tuottama nuorten terveystapatutkimus (NTTT) sai alkunsa vuonna 1977. Tutkimuksessa tutkitaan 12-18 -vuotiaiden nuorten terveys-

tapoja ja se suoritetaan joka toinen vuosi. Terveystapatutkimuksien ohella alkoholi­käytön jatkuva seuranta sai korostuneen merkityksen, sillä juomistapojen muu­toksista ei ollut aiempaa tietoa. Nuorten terveystapatutkimus oli merkittävä aiem­pien tutkimusten päällekkäisyyksien ja epäsystemaattisuuksien vähentäjä. Nuorten juominen sai täten kansanterveydellisen viitekehyksen, jossa nuorten juomisesta muodostui ilmiö kattaen koko nuorison sekä kaikki heistä huolta kantaneet kansa­laiset. (Salasuo & Tigerstedt 2007, 15–17.)

Maailman terveysjärjestö WHO: n tuottama koululaistutkimus on samankaltainen kuin suomalainen Nuorten terveystapatutkimus. Tutkimustulokset ovat kansainvä­lisiä ja Suomi on ollut osana tutkimusta sen perustamisvuodesta 1984 lähtien. Koululaistutkimus suoritetaan joka 4. vuosi ja sen pääkohteena ovat 11-, 13- ja 15- vuotiaiden kanadalaisten, yhdysvaltalaisien ja eurooppalaisten lasten terveystot­ tumukset. (Salasuo & Tigerstedt 2007, 16–17.)

Vuonna 1996 sai alkunsa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tuottama Kouluter­veyskysely, joka terveystottumusten selvityksen lisäksi kartoitti myös koulukoke­muksia. Aineistoa kerätään peruskoulun 8- ja 9-luokan sekä kahden ensimmäisen lukiovuoden oppilailta. Koululaistutkimuksen erityistehtävänä voidaan pitää suo­ malaisten koulujen suoraa palvelemista, joka tuottaa perusvastauksia muun mu­assa nuorten alkoholijuomien hankinnasta ja juomatavoista. (Salasuo & Tigerstedt 2007, 17.)

Nuorisobarometri on valtion nuorisoasiain neuvottelukunnan tuottama nopea tie­donkeruun väline. Barometri hankkii tietoa nuorten asenteista ja odotuksista niin päihteidenkäyttöön, työelämään kuin koulutukseen liittyen. Eurooppalainen koulu­ laistutkimus ESPAD on ollut käytössä vuodesta 1995 lähtien ja se toteutetaan 4 vuoden välein. Mukana ovat 40 maan 15–16 -vuotiaat nuoret. ESPAD- tutkimus mahdollistaa eri maiden välisen vertailun muun muassa juomatapojen vertailussa. (Salasuo & Tigerstedt 2007, 18.)

Mikään suoritetuista tutkimuksista ei suoranaisesti pysty kertomaan sitä milloin alkoholin juominen valtasi nuorison, mutta varovaisia viitteitä siitä saatiin jo 1950- luvulta lähtien. Nuorten juominen yleistyi 1970 –luvulla huomattavasti. Vuonna 1969 voimaan astuneella keskioluen vähittäismyyntin vapauttamiseen johtaneella

lakimuutoksella huomattiin olevan suuri myötävaikutus nuorten lisääntyneeseen juomiseen. Alkoholinkulutuksen 1980 -luvulla alkanut kasvuaalto on ollut pysyväluonteista ja pitkäaikaista. (Salasuo & Tigerstedt 2007, 21–25.)

4.1 Alkoholin vaikutukset nuoreen

Alkoholinkäyttö on haitallista nuoren normaalille kehitykselle, sillä elimistön yksilölliset fysiologiset muutokset ovat vielä kehittymisvaiheessa ja keskushermosto on yhä kypsyvätön. Keskushermostossa tapahtuu sekä rakenteellisia että toiminnallisia muutoksia alkoholinkäytöstä johtuen. Nuoren aineenvaihdunta ei myöskään siedä alkoholin vaikutuksia aikuisen tavoin. (Havio, Inkinen & Partanen 2008, 167–168.)

Promillelukummat, jotka voivat olla aikuiselle kohtuullisia, saattavat olla hengenvaarallisia lapselle ja nuorelle. Nuoren elimistö ei siedä alkoholin verensokeria alentavaa vaikutusta yhtä hyvin kuin aikuisen. Aivot tarvitsevat toimiakseen sokeria. Tästä syystä alkoholi on nuoren elimistölle vaaraksi. Alhainen verensokeri on lasten yleisin alkoholimyrkytyksen oire sekä tajuttomuuteen tai kuolemaan johtanut syy. Nuorten alkoholimyrkytykset ovat 1970-luvulta lähtien kaksinkertaistuneet tähän päivään mennessä. Alkoholimyrkytys nuoren kohdalla johtuu usein alkoholinkäytön kokemattomuudesta, jolloin alkoholia saatetaan juoda isoja määriä lyhyessä ajassa. (Niemelä 2010, 110.)

Nuoruusiässä aivojen kehitys on nopeaa ja aivot jatkavat kehittymistään noin 25 ikävuoteen saakka. Limbisen järjestelmän osat kehittyvät aiemmin kuin otsalohkon toiminta, joka säätelee ihmisen harkintakykyä ja impulssikontrollia sekä ongelmanratkaisua ja päättelykykyä. Limbinen järjestelmä osallistuu ihmisen tunne-elämän sekä mielihyvän säätelyyn. Nuorten otsalohkot ovat vilkkaassa muutoksessa ja osin tämän takia nuorten riskinotto kyky on kehittymätöntä ja hetken mielijohdeesta toimiminen on yleisempää. (Niemelä 2010, 111.)

Jos nuoren alkoholinkäyttö on runsasta, se saattaa äärimmillään johtaa pitkäaikaisiin ja palautumattomiin muutoksiin aivotoiminnassa erityisesti aivoturson ja otsalohkon osalta. Aivoturso vaikuttaa oppimiseen ja muistamiseen liittyviin seikkoihin.

Runsaasti alkoholia käyttävien nuorten aivoja on tutkittu erilaisin kuvantamistutkimuksin ja on havaittu, että aivoturson alue kutistuu näillä nuorilla pidempään. On myös todettu, että raittiiden nuorten muisti ja oppimiskyky on alkoholia juoviin nuoriin verrattuna paremmalla tasolla. Alkoholi vaikuttaa nuoren kasvu- ja sukupuoli-hormonien tuotantoon. Tästä syystä alkoholin käyttö voi esimerkiksi myöhästyttää puberteetin alkamista. Alkoholin käyttö on vaarallista myös nuoren psyykkisen kehityksen kannalta. (Niemelä 2010, 111.)

Nuoret kokevat alkoholin käytöstä aiheutuneet haittavaikutukset verraten vähäisemmiksi kuin aikuiset. Kun alkoholia käytetään säännöllisemmin, myös esimerkiksi krapulan tuomat oireet kehittyvät vähitellen voimakkaammiksi. Ilman välittömiä haittavaikutusten kokemuksia voi nuorella olla matalampi kynnys käyttää alkoholia toistuvasti ja uudelleen. (Niemelä 2010, 111.)

Nuorille tyypillisiä alkoholihaittoja ovat ongelmat koulunkäynnissä ja sosiaalisissa suhteissa. Alkoholin vaikutuksen alaisena nuoret voivat ajautua näpistyksiin ja täten joutua tekemisiin myös virkavallan kanssa. Rikoksia tehdään usein päihteiden alaisena. Alkoholinkäyttö altistaa nuoria väkivallan ja raiskausten uhreiksi. Nuoruusiän päihteidenkäyttö altistaa mielenterveysongelmille ja täten haittaa nuoren normaalia kehitystä. (Niemelä 2009, 49.) Itsemurhan tehneistä suomalaisnuorista joka toisella nuorella on ollut alkoholiongelma ja itsemurha tehtiin usein päihtyneenä (Niemelä ym. 2008, 3298–3299). Nuorten yleinen päihdeongelma on usean päihteen samanaikainen käyttö. Alkoholinkäyttö saattaa toimia porttina muiden päihteidenkäytön aloitukseen, esimerkiksi tupakan ja kannabiksen käyttöön. (Niemelä 2009, 49; Niemelä ym. 2008, 3300.)

Ystävien alkoholinkäyttö altistaa nuorta alkoholikokeiluille, kun taas perimätekijät selittävät usein nuorten alkoholin ongelmakäyttöä. Vanhempien ja sisarusten alkoholiongelmat lisäävät nuorten alttiutta samoille ongelmille. Perheen heikko sosiaalinen asema ja taloudellinen tilanne altistavat nuorta alkoholinkäytölle. Kasvuympäristöön liittyvät riskitekijät kasautuvat eritoten päihdeongelmaisten perheiden lasten kohdalla; perheväkivalta, seksuaalinen hyväksikäyttö ja traumaattiset elämäntapahtumat ovat päihdeperheissä yleisempiä ja voivat altistaa nuorta päihdeidenkäytölle. Päihdeperheiden lapset ovat muiden perheiden lapsia useammin käytöshäiriöisiä ja temperamentiltaan haastavampia. Mikäli perheessä käytetään

päihteitä, ne voivat olla myös helpommin nuoren ulottuvilla. (Niemelä ym. 2008, 3299–3300; Niemelä 2009, 50–51.)

Alkoholia säännöllisesti käyttävillä nuorilla on usein muitakin terveyttä uhkaavia tekijöitä elämässään. Mikäli sosiaalisia ongelmia kasaantuu nuorelle enemmänkin, nuori on vaarassa syrjäytyä. Syrjäytymistä voidaan kuvata yhteisön ja yksilön sidosten heikentymisenä. Syrjäytyminen on prosessi, joka alkaa elämäntilanteen eri osa-alueiden hajoamisesta. Syrjäytymisellä on monta eri syvyyttä ja sen vakavampaa se on, mitä useammalla elämäntilanteella vastoinkäymisiä ilmenee. Syrjäytymistä voi olla taloudellisen turvan heikentyminen, sosiaalisen verkoston kaventuminen sekä vuorovaikutus- ja vaikuttamismahdollisuuksien väheneminen. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilén 2003, 360–362.)

Nuorten kohdalla syrjäytyminen on monimutkainen tapahtumaketju. Siihen vaikuttavat erilaiset riskit, kuten puutteet hyvinvoinnissa ja niistä selviytyminen. Nuoren syrjäytyminen aiheuttaa henkistä kärsimystä nuorelle itselleen sekä tämän perheelle ja läheisille. Yhteiskunnalle tästä ilmiöstä koituu myös huomattavia kustannuksia. (Aaltonen ym. 2003, 360–362.)

Päihdeongelmilta suojaavia tekijöitä löytyy useita. Suojaavalla tekijällä tarkoitetaan psykososiaalisia joko suoria tai välillisesti päihteidenkäyttöä vähentäviä tekijöitä. Hyvä koulumenestys, raittiit ystävät ja huolta pitävät vanhemmat ovat nuorta suojaavia vaikutteita. Vanhempien päihdeasenne voi olla sekä nuorta altistava että suojaava tekijä. Riskitekijöiden tunnistamisella on yhtä suuri merkitys kuin suojaavilla tekijöillä ajatellen nuoren ennaltaehkäisevän päihdetyön toteutumista. Varhain aloitettu päihteidenkäyttö on riskitekijä myöhemmälle päihteiden ongelmakäytölle. Siksi nuorten päihteiden käyttöön tulee puuttua hanakasti. (Niemelä 2009, 50.)

Lasten fyysinen kasvu tapahtuu ennen emotionaalista ja sosiaalista kehittymistä. Nuoret elävät hetkessä hakien mielihyvää ja erilaisia kokemuksia. Nuoren voi olla hankala hahmottaa tekemiensä päätösten pitkäaikaisia vaikutuksia varsinkin silloin, kun seuraukset eivät ole välittömästi havaittavissa. Tietojen ja taitojen yltäessä jo lähes aikuisten tasolle on muistettava, että nuori on yhä keskenkasvuinen ja suuren suojelun tarpeessa. (Leisto & Tuomikoski- Koukkula 2005, 23–24.)

4.2 Nuorten alkoholinkäyttö nykyään

Alkoholin kulutukseen liittyvä käyttäytyminen saattaa muuttua huomattavasti riippuen sen ajan alkoholikulttuurin tilasta ja vallitsevasta mielipiteestä alkoholin kulutukseen liittyen. Nuorten alkoholinkäyttöä on lähinnä tarkasteltu ongelmanäkökulmasta, harvemmin kuitenkaan keskittyen siihen, mitä kaikkea juomiskäyttäytymiseen kuuluu. Juomisen on katsottu edustavan jotakin kulttuurisesti yhdistävää ominaisuutta, joka Suomessa liitetään usein kansallisuuteen. Juomistilanteisiin liittyviä variaatioita ja niiden moninaisuutta on vasta hiljattain alettu käsittelemään enemmän aiempien, karkeiden juomistiheyden ja alkoholimäärien mittausten rinnalla. (Pitkänen 2006, 12; Simonen 2007, 33–34.)

Kauan jatkunut nuorten alkoholinkäytön lisääntyminen on viime vuosina hieman taantunut ja joidenkin ikäryhmien kohdalla jopa laskenut. Täysraittiiden osuus 12- ja 18- vuotiaiden kohdalla on lisääntynyt vuodesta 2000 lähtien. Raittiiden osuus vuonna 2007 oli 14 -vuotiaiden kohdalla 40 prosenttia ja 16 -vuotiaiden raittiiden osuus oli noin 25 prosenttia. Myös humalajuominen ja toistuva alkoholinkäyttö ovat edelleen vähenemässä. Alkoholiehtoisten hoitajaksojen vuosittainen määrä on pysynyt jokseenkin ennallaan vuodesta 1996 lähtien, mutta 15-19 -vuotiaiden tyttöjen hoitajaksojen osuus on yleistynyt vuosina 2005-2008. Hoitajaksojärjestelmän tarkastelu kuvaa alkoholinkäytöstä vain sen ääripäätä, mutta antaa kuitenkin samalla viitteitä vakavien terveyshaittojen lisääntymisestä. Tuorein Eurooppalainen koululaistutkimus kertoo tuloksissaan alkoholin käytön vähentyneen Suomessa ja muualla Pohjoismaissa. (Lähteenmaa 2007, 89; Karvonen 2010, 182–183.)

Alkoholin juomista pidetään sekä tyttöjen että poikien keskuudessa mukavana kokemuksena yhdessäolosta ja hauskanpidosta, mutta sukupuolikohtaisia kokemuseroja on myös syytä tarkastella. Tytöt ja naiset pyrkivät alkoholia kuluttaessaan tiivistämään sosiaalisuutta ja käyttäytymään hillitysti samalla itsekontrollin säilyttäen. Poikien ja miesten alkoholin kulutuksessa on usein kyse porukkahengen luomisesta ja arjen rajojen rikkomisesta. Tutkimusten mukaan 2000-luvulla tyttöjen juomisessa on huomattu enemmän arkinormeja rikkovaa käyttäytymistä ja poikien uhojuomisen on todettu vähentäneen suosiotaan. Tytöt kiinnittävät juomistilanteissa enemmän huomiota juomisen puitteisiin, toisten odotuksiin ja seuran

dynamiikkaan. Pojat taas keskittyvät enemmän itse juomistoimintaan. (Maunu & Simonen 2010, 89.)

Samoin kuin aikuisilla myös nuorilla on useita vaihtoehtoisia tapoja juoda alkoholia. Eräs merkittävä tekijä on tilannekohtaisuus; kaikki ajasta ja paikasta liittyen juomista koskeviin kysymyksiin vaikuttavat päätöksentekoon. Alkoholin kulutuksen määrää ja humalan vahvuutta säätelevät monet tilannekohtaiset tekijät aina kesämökillä ”tissuttelusta” opiskelijoiden juhliin osallistumiseen ja terassilla ”siemai luun”. Kaikessa alkoholinkulutuksessa ei aina ole kyse humalahakuisuudesta vaan on tilanteita, jotka eivät sido osallistujiaan kuluttamaan alkoholia runsaammin. (Maunu & Simonen 2010, 89–90.)

On olemassa tilanteita, joissa juoja pyrkii käyttämään alkoholin korostunutta sosiaalista vaikutusta omaksi edukseen vaikkapa puolison etsinnässä tai muiden ihailun hakemisessa. Humalahakuisuuskin voi poiketa jaetuista toimintaodotuksista joita muilla juojilla on. Mainitsemisen arvoista on todeta, että juuri tämä sosiaalisiin sääntöihin sitoutumaton juominen on usein halveksituin ja ongelmallisimpana pidetty juomisen muoto. Festivaaleille osallistuminen joka päivä vahvassa humalassa taas koetaan ymmärrettäväksi ja normaaliksi, kun se tapahtuu tutussa ryhmässä. Nuorista sekä tytöt että pojat osallistuvat kaikentyypisiin juomistilanteisiin tasavertaisesti, mutta sukupuolten väliset erot ovat alkoholinkäyttöön liittyviä kokemuksellisia piirteitä. Humalalla on monet ilmenemispiirteet, ja nuoret pyrkivät kontrolloimaan sitä omaehtoisesti. On siis väärin olettaa, että nuorten juominen on pelkkää ajattelematonta laumakäyttäytymistä tai riskihakuisuutta. Tavoitteet päihdepoliittisesta nuorten alkoholinkäytön rajoittamisesta ja ennaltaehkäisystä voivat onnistua paremmin mikäli nuorten olemassa oleviin säätelykeinoihin perehdytään huolellisesti ja niitä pyritään vahvistamaan. (Maunu & Simonen 2010, 92–93.)

Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2002 laatimassa oppaassa on suositeltu käytettäväksi AUDIT -testiä nuorten alkoholin käytön tunnistamiseen. AUDIT -testi on tarkoitettu ensisijaisesti testaamaan aikuisten alkoholin suurkulutusta sekä tunnistamaan mahdollista alkoholiriippuvuutta. Lisäksi nuorten alkoholin kulutusta testaamaan on kehitetty lyhyempi CRAFFT -testi, jonka etuna ovat kysymykset liittyen alkoholin ja muiden huumausaineiden käytön haittoihin. Testissä ei kuitenkaan ilmene päihteiden kulutusta mittaavaa osuutta, minkä vuoksi tarvitaan vielä

erillinen mittari, jonka avulla nuoren päihteiden käyttöä voidaan tarkastella monipuolisesti. (Pirskanen, Pietilä, Halonen & Laukkanen 2007, 12–13.)

Nuorten kokonaisvaltaisen päihteidenkäytön kartoitukseen voidaan käyttää ADSUME -päihdemittaria (Adolescents' Substance Use Measurement). Kyseinen sovellus sisältää runsaammin kysymyksiä alkoholin haitallisista seurauksista, joten sillä voidaan tunnistaa paremmin vaarallisen suurkulutuksen merkkejä. Koska humalahakuisen alkoholinkäytön on todettu lisäävän alttiutta muiden päihteiden käyttöön, on ADSUME -mittariin sisällytetty kysymyksiä myös tupakasta ja muiden päihteiden käytöstä. (Pirskanen ym. 2007, 12–15.)

5 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

Ehkäisevä päihdetyö on moniulotteista toimintaa, jolla on selkeät kohteet ja tavoitteet. Sillä pyritään ehkäisemään ja vähentämään päihteiden käyttöä vaikuttamalla niiden hintaan ja saatavuuteen. Ehkäisevällä päihdetyöllä yritetään lisäksi vaikuttaa ihmisten asenteisiin, päihteiden käyttötapoihin sekä alkoholinkäyttöä tukevaan kulttuuriin. (Kylmänen 2005, 9.) Ennaltaehkäisevän päihdetyön tarkoituksena on vähentää riskitekijöitä ja edistää suojaavia tekijöitä (Tammi, Aalto & Koski-Jännes 2009, 55). Ehkäisevä päihdetyö on kokonaisuus, jolla pyritään turvaamaan yksilön terveyttä hyvinvointia ja turvallisuutta. Päihteettömään elämäntapaan kannustetaan lisäämällä ymmärrystä päihdeilmiöstä. Ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan tiettyyn väestöryhmään tai koko väestöön vaikuttavilla toimenpiteillä. Tällainen yleinen ehkäisystrategia pyrkii muun muassa koko väestön päihteiden käytön aloittamisen ehkäisemiseen tai päihteiden käytön aloittamisien myöhentämiseen. Riskiehkäisyllä pyritään puuttumaan sellaiseen päihdekäyttämiseen, joka ennakoii haittoja ja mahdollisesti tulevaisuudessa ilmenevää ongelmakäyttöä. (Havio ym. 2008, 108–109.)

Ehkäisevän päihdetyön tärkeinä tehtävinä voidaan pitää päihdeopetuksen tarjontaa, alkoholin tarjonnan tai käytön rajoittamista, julkisen alkoholinkäytön kontrollia sekä alaikäisten alkoholijuomien saatavuuden estämistä. Päihdehoitotyö ulottuu valtiolliselta tasolta aina kunnalliseen vaikuttamiseen. Päihdetyössä onkin tavoiteltavaa räätälöidä toimintaa väestön tarpeiden mukaiseksi. (Havio ym. 2008, 15.)

Lyhytinterventio on suosituin tapa puuttua nuorten päihdekäyttöön. Sen on todettu vähentävän nuorten päihdekäyttöä ja siihen liittyviä muita ongelmia. Lyhytinterventio voi kestää yhdestä käynnistä useaan käynnin sisältävään hoito-ohjelmaan. Varhaisilla interventioilla tavoitellaan alkoholin ja muiden päihteiden käytön aloitustien lykkäämistä, uusien käyttäjien vähenemistä sekä muuhun riskikäyttämiseen puuttumista. Ensimmäisten päihdekokeilujen jälkeen lyhytinterventio voi sisältää voimavarakartoituksen, päihteiden käytön seurannan ja päihteiden puheeksi ottamisen. Mitä nuoremasta lapsesta on kyse, sitä hanakammin päihteiden käyttöön tulee puuttua. Käytös- ja tunne-elämän häiriöistä kärsivät lapset on tarpeellista tunnustaa varhaisessa vaiheessa. Tulokselliset hoitomallit sisältävät perheterapiaa

ja kognitiivis -behavioraalista terapiaa. Mikä tärkeintä on nuoren ongelmat ja heidän perheidensä yksilölliset tarpeet otettava huomioon. Selkeästi määritellyt tavoitteet ovat intervention tuloksellisuuden kannalta oleellisia. Mikäli päihteidenkäytön kokonaan lopettaminen ei vaikuta realistiselta, on päihteidenkäytön vähentäminen hyvä tavoite. Nuorten päihdeongelmien vähentämisessä on tärkeää käyttää useita interventiotasoja. (Tammi ym. 2009, 59–60,66; Niemelä ym. 2008, 3300–3301.)

Nuorten päihteiden käyttöön tulisi puuttua mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ennen kuin siihen on ehtinyt kehittyä riippuvuus. Nuorten ennaltaehkäisevä päihdetyö vaatii jatkuvaa kartoittamista ja riskien arviointia eri ikäkausina kouluterveydenhuollon ohessa myös muissa terveydenhuollon toimipaikoissa ja oikeus-, sosiaali- ja työvoimapalvelujen piirissä. (Niemelä ym. 2008, 3301–3302.) Mikäli voidaan lykätä 14-vuotiaan alkoholikokeilua yhdelläkin vuodella myöhemmäksi, se voi vaikuttaa merkittävästi myöhemmän elämän mahdolliseen alkoholiriippuvuuteen tai sen haitallisen käytön syntyyn (Niemelä 2010, 112).

Yleisiä tunnusmerkkejä päihteiden käytön puuttumistarpeelle ovat nuoren itsetuhoisuus, koulusta pinnaaminen, humalahakuinen juominen, säännöllinen tupakointi, huume-kokeilut sekä ihmissuhdevaikeudet. Hälyttäviä merkkejä ovat myös rötötely, tapaturma-alttius ja suojaamattoman seksin harrastaminen alkoholin vaikutuksen alaisena. Yksin juominen tai juominen psyykkisten oireiden lievittämiseksi ovat myös aiheita, joiden vuoksi tilanteeseen tulee puuttua. Yksittäinen alkoholi- tai tupakkakokeilukin on riittävä syy puuttua nuorten päihteidenkäyttöön. Suotavaa on muistuttaa, että Suomen laissa käsitellään useaan otteeseen puuttumisvelvollisuutta alaikäisen päihteidenkäyttöön ja muuhun tervettä kasvua uhkaavaan toimintaan. Lastensuojeluilmoituksen tekeminen ja yhteistyö sosiaalitoimen kanssa tulee kysymykseen sellaisissa tapauksissa, joissa nuori ei itse tunnista omaa riskikäyttäytymistään tai mikäli perhe on kykenemätön tukemaan ja suojelemaan lastaan. (Niemelä ym. 2008, 3301–3303.)

Nuorten päihteiden käyttöä tulisi kartoittaa organisaatioiden ja toimipaikkojen rajat ylittävällä tasolla. Tähän mukaan luetaan koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon lisäksi kaikki muut terveydenhuollon toimipaikat sekä oikeus-, sosiaali- ja työvoimapalveluiden piirit. Koulupudokkaiden, rikosten tekijöiden ja lastensuojelun asiakkaiden interventiotarve tulisi myös säännöllisin väliajoin päivittää. Päihteidenkäy-

tön laaja-alainen selvitys voi antaa arvokasta tietoa nuoren kokonaisvaltaisesta elämäntilanteesta. (Niemelä ym. 2008, 3301–3303.)

Ehkäisevän päihdetyön panosta tulisi lisätä alkoholin välittämisen tuomittavuuden korostamisessa. Yhdessä alkoholinmyynnin valvonnan tehostamisen kanssa olisi tärkeää myös kouluttaa alkoholin vähittäismyyjiä vastuulliseen alkoholinmyyntiin. Olennaista on pyrkiä lisäämään niin aikuisten kuin alaikäistenkin vastuuntunnetta alkoholinkäytön suhteen. (Karlsson, Raitasalo & Holmila 2007, 158.)

6 ALKOHOLIN VÄLITTÄMINEN NUORELLE

Nuoret pitävät alkoholin hankkimista helppona sen laittomuudesta huolimatta. Saliliva alkoholikulttuuri voi luoda mahdolliselle alkoholista välittävälle henkilölle mielikuvan, ettei hänen tekonsa ole välttämättä laitonta tai rikollista. (Karlsson ym. 2007, 158.) Alkoholilain ja rikoslain mukaan alkoholin välittäminen alle 18-vuotiaalle on kuitenkin rikos, josta seuraa rangaistuksena sakkoja tai vankeutta (L 8.12.1994/1143; L 19.12.1889/39). Alkoholikontrollin avaintoimijoita ovat nuorten vanhemmat, sisarukset ja ystävät sekä alkoholin myyjät. (Karlsson ym. 2007, 149.) Suurimpia haasteita pyrittäessä vähentämään alaikäisten alkoholinkäyttöä ovat puuttuminen alkoholin välittämiseen alaikäiselle ja epävirallisten alkoholijuomien saatavuuden säätely. (Karlsson, Raitasalo & Warpenius 2008, 159).

Alaikäiset saavat alkoholijuomia käyttöönsä montaa eri reittiä; he voivat valmistaa tai ostaa sitä itse, varastaa, tai saada sitä täysi-ikäisten henkilöiden ostamana. Kyselyissä vanhemmat harvemmin ilmoittavat hankkineensa alkoholia alaikäisille lapsilleen, mutta nuoret itse ilmoittavat tämän olevan melko yleinen hankintatapa. Nuorten omaa ilmoitusta välittämisen todellisesta tilanteesta voidaan pitää luotettavampana kuin täysi-ikäisten antamia vastauksia, koska he eivät jostain syystä halua tunnustaa toimivansa välittäjinä. (Leisto & Tuomikoski- Koukkula 2005, 20; Karlsson ym. 2007, 156–157). Ravintoloiden ikäraajakontrolli pettää joskus ja nuoria päästetään sisälle tarkistamatta henkilöllisyyttä tai jopa väärillä henkilöllisyystodistuksilla. Ravintolaan pyrkivä alaikäinen nuori voi päästä sisälle myös täysi-ikäiseltä lainatulla henkilöllisyystodistuksella. Alaikäinen voi myös ottaa alkoholijuomia kotoaan vanhempien huomaamatta. Myös tuntemattomat välittävät alkoholia alaikäisille usein maksua vastaan. (Aaltonen ym. 2003, 293.)

Aikuisten alkoholinvälitykseen liittyvät asenteet ovat ristiriitaisia; ikärajoituksia pidetään hyvinä ja tarpeellisina, mutta silti alkoholia saatetaan ostaa omille lapsille, nuoremmille sisaruksille ja kavereille tai jopa tuntemattomille nuorille. Alkoholin tarjoamista kotona perustellaan usein pelolla siitä, että niin kutsutusti pimeiltä markkinoilta hankittujen alkoholijuomien vaaroja ei tunneta. Vanhemmat perustelevat alkoholin tarjoamista alaikäiselle myös sillä, että nuori opetetaan käyttämään alkoholia sivistyneesti. Vanhemmat haluavat ehkä kontrolloida myös alkoholimää-

riä, joita nuori käyttää ostamalla alkoholin heille itse. (Karlsson ym. 2007.) Useista lähteistä käy ilmi, että erityisesti alaikäisten nuorten jo täysi-ikäiset kaverit ja sisarukset välittävät alkoholia nuorten käyttöön. (Karlsson ym. 2007, 149–158; Sirola 2004, 83–84; Aaltonen ym. 2003, 293; Metso ym. 2009, 26).

Nuorten aikuisten alkoholin välittämistä säätelevät eri ajatusmallit kuin esimerkiksi vanhempien päätöstä hankkia lapselleen alkoholia. Nuorten täysi-ikäisten hankintapäätös nojautuu usein tunteisiin. Yleistä on, että alkoholin hankinnan piiriin ulottuvat ”tarpeeksi vanhat” alaikäiset ja omaan lähipiiriin lukeutuvat nuoret. Omille sisaruksille hakemisesta on erilaisia mielipiteitä. Päätöstä ohjaa tässäkin tapauksessa sisaruksen ikä; liian nuorelle ei haeta. Tuntemattomille nuoret aikuiset eivät yleensä hae alkoholia, sillä he kokevat toiminnan riskialttiiksi ja arveluttavaksi. Nuoren aikuisen alkoholin välitystä alaikäiselle ei voida siis pitää sattumanvaraisena ja harkitsemattomana päätöksenä, vaan taustalla vaikuttavat tiedostetut tai tiedostamattomat säännöt alkoholin välittämisestä. (Salasuo & Tigerstedt 2007, 180–182.)

Hämeenlinnan seutukunnassa ja Jyväskylän verkostokaupunkialueilla on toteutettu Stakesin johtamaa paikallisen alkoholipolitiikan tutkimus- ja kehittämishanke PAKKAA vuosina 2004–2008. Nuoret pitivät alkoholin hankkimista helppona. PAKKAA -kyselyyn vastanneista 15-17 -vuotiaista nuorista alkoholin hankkimista erittäin tai melko helppona piti jopa 63 prosenttia. Samaan kyselyyn oli vastannut myös 15-17-vuotiaiden nuorten vanhempia joista 54 prosenttia arvelivat alkoholin saamista alaikäisenä helppona. Kiinnijäämisriskiä alkoholin välittämisestä PAKKAA-kyselyyn vastanneista sekä nuoret että vanhemmat pitivät pieninä. Nuoret arvioivat kiinnijäämisriskin olevan pienempi kuin mitä vanhemmat arvioivat. Pienin riski jäädä kiinni alaikäisenä alkoholin ostamisesta oli kyselyn tulosten mukaan kioskeissa ja huoltoasemilla. Suurin riski jäädä kiinni oli vastausten perusteella Alkossa. (Karlsson ym. 2007, 154–155.)

PAKKA- hankkeen yksi tärkeä tavoite Hämeenlinnassa oli tehostaa ikäraja valvontaa alkoholijuomien vähittäismyyntipaikoissa. Hämeenlinnassa vuosina 2004 ja 2006 on tehty ostokokeita, joilla on voitu kartoittaa, miten helposti alaikäisiltä näytävät nuoret saavat itse ostettua alkoholia ilman, että heidän tarvitsee todistaa ikäänsä. Ostokokeita toteutettiin Alkoissa, elintarvikemyymälöissä, huoltoasemilla,

elintarvikekioskeilla ja kioskeilla. Vuonna 2004 noin puolet ostoyrityksistä epäönistui, eikä myyjä suostunut myymään alkoholia nuorelle. Tutkimuksen perusteella Alkon myymälöistä oli vaikeinta ostaa alkoholia alaikäisenä, kun taas huoltoasemilla se oli helppoa. Huoltoasemat ja kioskit olivat tehostaneet ikäraja- valvontaa, mutta suurempien markettien kieltoprosentti laski. Tuloksia voi verrata Ruotsissa tehtyihin ostokokeisiin ja voidaan huomata, että ne ovat hyvin samanlaisia kuin Hämeenlinnassa. Kuitenkin tarkasteltaessa kouluterveyskyselyn tuloksia käy ilmi, että nuorten alkoholin hankkiminen on käynyt vaikeammaksi ja ikäraja- kontrollista voidaan puhua kansallisena ilmiönä. (Karlsson ym. 2008, 153–159; Karlsson ym. 2007, 155.)

Nuorten alkoholin saatavuutta säätelee siis ennen kaikkea yhteiskunnassa vallitseva asenne sen välittämistä kohtaan. Selvää on, että alkoholin myyminen ja välittäminen alaikäiselle on laitonta, mutta nuoret saavat sitä silti hankittua helposti. Syntyy siis vaikutelma, ettei lakia pidetä tärkeänä. Alkoholin käyttö on nuorten keskuudessa niin tavanomaista, että sen rikollisuutta ja laittomuutta on vaikea mieltää. (Karlsson ym. 2007, 157.)

7 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS

Opinnäytetyömme tavoitteena on nuorten terveyden edistäminen ja alkoholin käyttöön liittyvän tiedon karttuminen hoitotyön ammattilaisten keskuudessa. Alkoholin käytön vähenemisen myötä myös mahdolliset terveydelliset haitat, tapaturmat ja psyykkiset ongelmat nuorten keskuudessa voisivat vähentyä.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on toteuttaa tapahtuma Seinäjoella tavaratalo Anttilassa Alkon toimipisteen edustalla. Siellä luomme avoimen haastattelun avulla keskustelua aikuisten kanssa nuorten alkoholinkäytöstä ja alkoholin välittämisestä. Haastattelusta saadut vastaukset kirjaamme ylös ja analysoimme ne sisällön analyysillä. Keräämme teoretietoa aiheesta kirjallisuuskatsauksen avulla.

Tutkimuskysymyksemme on, millaisia käsityksiä tapahtumaan osallistuneilla aikuisilla on alkoholin välittämisestä alaikäiselle.

8 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS JA TUOTOS

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on tehdä jotakin konkreettista kuten ohjeistus, kirja, tietopaketti, portfolio tai esimerkiksi tapahtuma. Toiminnallisessa tuotoksessa pyritään luomaan aiheesta kokonaisilmettä, josta tavoitellut päämäärät voidaan tunnistaa. Tähän päämäärään pyritään sekä viestinnällisin että visuaalisin keinoin. Tässä opinnäytetyössä oli kyse tapahtuman järjestämisestä, jossa keräsimme tietoa avoimen haastattelun keinoin. Opinnäytetyön teoriapohjaa hankimme kirjallisuuskatsauksen avulla. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 51.)

Kirjallisuuskatsaus tarkoittaa sitä, että tietoa haetaan joltain tietyltä rajatulta alueelta ja haettu tieto kootaan yhteen. Yleensä kirjallisuuskatsaus vastaa johonkin kysymykseen eli tutkimusongelmaan. Kirjallisuuskatsauksia on monenlaisia ja niiden tekeminen vaatii sitä, että tutkittua tietoa on valmiina olemassa. Kirjallisuuskatsauksen avulla saadaan tietoa siitä, kuinka paljon tutkittavasta aiheesta on jo olemassa tietoa, millaista tietoa on ja miten se on hankittu. (Johansson, Axelin, Stolt & Ääri 2007, 2-3.)

Tapahtumassa saatuja haastattelun vastauksia voimme tarkastella laadullisen tutkimusmenetelmän keinoin. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus tarkastelee ja tutkii ilmiöitä. Lähtökohtana laadulliselle tutkimukselle voidaan pitää ihmistä, hänen elinympäristöään ja elämäänsä sekä näiden välisiä merkityksiä. Laadullinen tutkimus on mahdollista toteuttaa monin eri aineistonkeruumenetelmin kuten haastattelemalla, havainnoimalla ja kirjeitse. Laadullinen ja määrällinen tutkimus eroavat toisistaan, mutta niitä voidaan käyttää myös samassa tutkimuksessa. (Kylmä & Juvakka 2007, 16–17.) Haastattelun toteutimme avoimella haastattelulla. Kuten toiminnallisessa opinnäytetyössä yleensä, olivat meidänkin saamamme vastaukset niin sanotusti suuntaa antavia. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63–64.)

Haastattelut voidaan toteuttaa kasvotusten tai vaikkapa puhelinhaastatteluna. Tässä opinnäytetyössä toteutimme avoimen haastattelun tavaratalossa asioivien ihmisten kanssa. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63–64.) Haastattelumme tärkeimpiä tavoitteita olivat keskustelun luominen ja sitä kautta aiheeseen herättelemineen. Haastatteluaineisto eriteltiin sisällön analyysillä. Sisällön analyysi on systemaattinen aineiston analyysimenetelmä, jonka avulla analyysin kohteena olevaa tekstiä

voidaan kuvata. Sisällön analyysi toimii kaikissa laadullisissa aineiston analyyseissä perustyövälineenä. Sen avulla dokumentteja voidaan analysoida systemaattisesti. (Kylmä & Juvakka 2007, 112.)

Haastattelun aineistomme analysoimme Microsoft Excel 2007 taulukkolaskentaohjelmaa hyödyntäen. Ohjelman avulla pystyimme lajittelemaan vastaukset systemaattisesti. Teimme kunkin kysymyksen vastauksista oman taulukon, johon kirjoitimme vastaukset ensin alkuperäisiä ilmauksia käyttäen. Siten teimme alkuperäisistä vastauksista pelkistetyt ilmaukset. Tämän jälkeen luokittelimme sisällöllisesti samankaltaiset vastaukset ala- ja yläkategorioihin. Luokittelun jälkeen oli helpompaa hahmottaa, kuinka paljon samanlaisia vastauksia kuhunkin kysymykseen oli saatu. Analyysin jälkeen teimme kunkin kysymyksen vastauksista pylväsdiagrammit havainnollistamaan tuloksiamme graafisesti. (Kylmä & Juvakka 2007, 66.)

8.1 Toiminnallisen osuuden suunnittelu

Aiheen valinnan myötä aloimme pohtia, mikä olisi sopiva tapa toteuttaa toiminnallinen opinnäytetyö. Päädyimme yhteistyössä Ehkäise tapaturmat -hankkeen yhteyshenkilömme kanssa järjestämään tapahtuman jonkin Seinäjoen alueen Alkon toimipisteen edustalle. Tapahtuman suunnitteluprosessi käynnistyi ajan ja paikan tarkemmalla valitsemisella sekä tapahtuman sisällön suunnittelemisella. Tapahtuman sisällön määräämänä tulimme siihen tulokseen, että alkoholikampanjoinnista voidaan saada paras hyöty sellaisena päivänä, jolloin alkoholia tietävästi hankitaan runsaammin nuorten keskuudessa. Tapahtuma tuli järjestää maaliskuun aikana keväällä 2012. Päädyimme järjestämään tapahtuman torstaina 5.4.2012 pääsiäisen kynnyksellä. Tapahtuman ajankohdaksi suunnittelimme ilta-päivää ja kestoksi noin 2-3 tuntia.

Tapahtuman sisältöä saimme rakennettua yhteyshenkilömme kanssa, jolta saimme idean haastatella täysi-ikäisiä ihmisiä heidän asioidessaan tavaratalossa. Haastattelun sisältöä pyrimme muokkaamaan siten, että saisimme työhöme lisää tietoa ihmisten käsityksistä alkoholin välittämisestä alaikäisille. Haastattelussa esiintyviä kysymyksiä kokeilimme esittää muutamille henkilöille, jotka koostuivat perheenjäsenistä ja ystävistä. Kysyimme myös omalta opintoryhmältä ideoita ja

vinkkejä kysymysten asetteluun ja esittämiseen. Kokeilussa kävi ilmi, ettei osa alkuperäisistä kysymyksistä ollut tarpeeksi ymmärrettävässä muodossa ja selkokielisiä. Kysymyksiksi muodostuivat seuraavat kysymykset: mikä on sopiva ikä aloittaa alkoholinkäyttö tai onko sopivaa ikää olemassa ollenkaan, mistä he luulevat alaikäisten nuorten saavan alkoholia, miten alkoholin välittämiseen alaikäisille voitaisiin puuttua ja mitä rikosoikeudellisia seuraamuksia/rangaistuksia alkoholin välittämisestä voisi koitua.

Kampanjan esilletuonti ja näkyvyyden lisääminen ovat myös toimintamme tärkeitä tavoitteita. Tapahtumassamme tuomme kampanjaamme ilmi julistein (ks. LIITE 1), roll-upein sekä jakamalla ihmisille lentolehtisiä (ks. LIITE 2). Lisänäkyvyyttä tapahtumallemme saamme myös levittämällä julisteita tavaratalo Anttilassa sijaitsevan elintarvikeliikkeen ostoskorien pohjalle. Julisteita (ks. LIITE 1) levitämme myös muihin Seinäjoen alueella olevien alkoholin vähittäismyymälöiden ilmoitustauluille. Ehkäise tapaturmat -hankkeelta saamme myös aiheeseen sopivat t-paidat. Otamme yhteyttä myös Etelä-Pohjanmaa -lehti Eparin toimitukseen, jotta he voivat julkaista kampanjastamme artikkelin lehdessään lisänäkyvyyden saavuttamiseksi.

Kokoamme haastatteluissa saadut vastaukset yhdeksi tiiviiksi selosteeksi josta ilmenee vastaajien yleiset mielikuvat kysytyihin kysymyksiin. Toteutamme haastattelun siten, että molemmat haastattelijat tekevät itsenäistä työtä. Tarkoituksena ei ole kirjata vastauksia sanasta sanaan, vaan poimia oleelliset näkökulmat paperille. Pidämme lukua myös vastaajien määrästä.

Toiminnallisen osuuden toteuttamiseen on varattu noin 200 euroa, josta suurin osa kohdistuu monistuskuluihin. Oheismateriaalit meille tarjoaa Ehkäise tapaturmat -hanke, joten näistä ei koidu minkäänlaisia lisäkustannuksia kampanjan toteutumisen kannalta. PAKKA- hanke on antanut Ehkäise tapaturmat -hankkeelle käytettäväksi omia materiaalejaan joita mekin saamme hyödyntää.

8.2 Toiminnallisen osuuden toteutus

Toteutimme haastattelun, koska sen avulla saimme nopeasti lisätietoa opinnäytetyhömme alkoholin välittämisestä nuorille. Aiheesta keskustelu herätteli aikuisia

miettimään omia asenteitaan ja suhtautumistaan alkoholin välittämiseen alaikäisille. Lisäksi kampanja sai runsaasti näkyvyyttä ja julkisuutta oheismateriaaleja hyödyntämällä sekä paikallisen ilmaisjakelulehden julkaiseman artikkelin avulla.

Välitä nuoresta - älä välitä alkoholia - tapahtumamme järjestimme suunnitelman mukaisesti torstaina 5.4.2012. Alustimme kampanjan toteutusta ensin valitsemalla kampanjalle sopivan, näkyvän paikan tavaratalon aulassa. Tunteita herättävät suuret roll- up -julisteet asettelimme tavaratalon aulaan siten, että jokainen sisälle saapuva asiakas tulisi huomaamaan ne. Lisäksi kehystimme oman kampanjapisteemme kahdella isolla roll- upilla. Tapahtumaa varten olimme pukeneet yllemme Pohjanmaa-hankkeen tarjoamat aiheeseen liittyvät t-paidat. Kysyimme myös tavaratalossa sijaitsevan elintarvikeliikkeen myyntivastaavalta lupaa levittää noin 20 kappaletta A4-kokoisia julisteita (LIITE 1) ostoskorien pohjille. Alustavien toimenpiteiden jälkeen ryhdyimme toteuttamaan itse tapahtumaa haastattelemalla ohikulkuvia ihmisiä ja jakamalla heille aiheeseen liittyviä lentolehtisiä (LIITE 2).

Haastatteluun suostui tapahtuman aikana vastaamaan yhteensä 25 ohikulkijaa. Vastaajat saivat antaa useamman vastausvaihtoehdon samaan kysymykseen. Lentolehtisiä saimme jaettua kuitenkin huomattavasti runsaammin tapahtuman aikana. Tapahtuma alkoi klo 15.30 ja päättyi klo 18.30. Etelä-Pohjanmaa -lehti Epari julkaisi artikkelin tapahtumastamme lehdessään seuraavalla viikolla. Julisteita (LIITE 1) veimme noin 20 kappaletta eri alkoholin vähittäismyyntiliikkeiden ilmoitustauluille Seinäjoen alueelle.

8.3 Haastattelujen tulokset

Haastatteluun osallistuneesta 25 vastaajasta yhdeksän oli sitä mieltä, että 18-vuotiaana on sopivaa aloittaa alkoholinkäyttö. Seitsemän vastaajaa kertoi alkoholinkäytön olevan sopivaa jo alaikäisenä kotona kokeillen. Viisi vastaajaa koki, ettei alkoholin käyttöä tulisi aloittaa koskaan. Kaksi vastaajista kertoi, että alkoholin käytön voisi aloittaa jo 17-vuotiaana. Alkoholin käytön aloittamista 20-vuotiaana kannatti kaksi vastaajaa. (KUVIO 1).

KUVIO 1 Milloin on mielestäsi sopiva ikä aloittaa alkoholin käyttö vai onko sellaista olemassa?

Useimmat vastaajista olivat sitä mieltä, että alkoholin käyttö tuli aloittaa täysi-ikäisyyden saavuttamisen jälkeen. Lähes yhtä paljon kannatusta saivat kuitenkin alaikäisen alkoholikokeilut kotona vanhempien valvonnassa.

Haastatteluun osallistuneista 12 kuvaili alaikäisten saavan alkoholia perheenjäseniltään eli omilta vanhemmilta tai sisaruksilta. Vastaajista 12 ilmoitti, että alkoholia alaikäiselle hankki nuoren omat ystävät. Neljä vastaajaa koki, että alaikäinen saa alkoholia ostamalla sitä itse ruokakaupasta tai Alkosta joko väärennetyllä henkilöllisyystodistuksella tai pelkän rohkeuden avulla. Muilta kuin omaan lähipiiriin kuuluvilta täysi-ikäisiltä alkoholia kuviteltiin saavan 12 osallistujan mielestä. (KUVIO 2.)

KUVIO 2 Mistä luulet alaikäisten hankkivan alkoholia?

Kolmas kysymys käsitteli keinoja puuttua alkoholin välittämiseen alaikäiselle. Viisi vastaajaa ei osannut kuvailla minkäänlaisia puuttumiskeinoja. Peräti 8 vastaajaa ilmoitti, että valistuksella voitaisiin parhaiten estää alkoholin välitystapauksia. Kolme vastaajaa koki vanhempien tiukan kasvatuksen ja perheen yhdessäolon sekä vanhempien valvonnan estävän nuorta saamasta alkoholia. Välittämiseen puuttumisen koki vaikeaksi kolme vastaajaa. Viisi vastaajaa lisäisi nuorelle aiheutuvien alkoholin haittavaikutuksien näkyvyyttä mainonnan keinoin. Kolme vastaajaa lisäisi välitystapahtumien valvontaa. Kaksi vastaajaa puuttuisi välittäjän toimintaan esimerkiksi ”julkisesti nöyryyttämällä” ja ”ripittämällä” heitä. (KUVIO 3.)

KUVIO 3 Miten alkoholin välittämiseen alaikäiselle voitaisiin puuttua?

Alkoholin välittämisestä koituvia rangaistuksia riittävinä piti viisi vastaajaa. Kovempia rangaistuksia oli vaatimassa 12 haastatteluun osallistujaa. Alkoholin osto-oikeuden eväämistä ehdotti kaksi vastaajaa. Nykyistä rangaistusta täysin turhana piti kaksi vastaajaa. Kaksi vastaajaa selvitti että välittämistilanteet tulisi käsitellä tapauskohtaisesti, esimerkiksi alkoholin välittämistä 17-vuotiaalle ei pidetty niin pahana kuin vaikkapa 12-vuotiaalle. Yhden vastaajan mielestä välittämiseen tulisi puuttua ilman rangaistuksia. Yhden vastaajan kanta oli, että rikesakottaminen voisi jopa provosoida välittämään. (KUVIO 4.)

KUVIO 4 Mitä rikosoikeudellisia seuraamuksia/ rangaistuksia alkoholin välittämisestä voisi koitua?

9 POHDINTA

Haastattelun tuloksista kävi ilmi, että ihmisillä on paljon erilaisia mielipiteitä siitä milloin alkoholin käytön aloittaminen on sopivaa tai onko sitä hyvä aloittaa koskaan. Suurin osa kuitenkin oli sitä mieltä, että alkoholin käyttö tulisi aloittaa täysi-ikäisenä. Toinen huomattava ryhmä vastauksen antajista hyväksyi alkoholin käytön alaikäisenä vanhempien valvonnassa. Mielenkiintoista on, että vastaajien mukaan alkoholia saatiin usein ystäviltä, omalta perheeltä ja muilta aikuisilta, vaikka yleinen mielipide sopivasta alkoholin käytön aloittamisesta oli täysi-ikäisyys. On mielenkiintoista huomata, miten enemmistö kannattaa alkoholinkäytön aloittamista 18-vuotiaana, mutta kuitenkin ovat samalla valmiita hyväksymään alaikäisenkin alkoholin käytön sen tapahtuessa kotona vanhempien läsnä ollessa.

Kysymys, kuinka alkoholin välittämiseen voisi puuttua, oli monen vastaajan kohdalla aluksi hankala. Suurin osa vastaajista totesi, että valistaminen on hyvä keino vähentää alkoholin välittämistä. Myös alkoholin aiheuttamia haittavaikutuksia haluttiin saada enemmän esille. Viimeinen kysymys, jossa pohdittiin alkoholin välittämisestä koituvia rangaistuksia, oli haastava. Kysymys toi esille, ettei monellaakaan vastaajalla ollut käsitystä, mitä rangaistuksia alkoholin välittämisestä seuraa. Tämä mielestämme kertoo siitä, että aihe on vieras ja alkoholin välittämisestä jäädään harvoin kiinni. Välittämisestä aiheutuvia rangaistuksia haluttiin koventaa suurimman osan mielestä, mikä antoi mielikuvan, että aiheesta oltiin kuitenkin huolissaan. Myös uusia ideoita rangaistuksista tuli esille; esimerkiksi osto-oikeuden menettäminen alkoholin välittämisen seurauksena oli mielestämme hyvä ajatus. Vain harva vastaaja tiesi mitä rangaistuksia alkoholin välittämisestä koituu. Tämä voi kertoa siitä, miten vieras aihe on ja ehkä myös siitä, kuinka harvoin alkoholin välittämisestä jäädään kiinni. Aiheesta, joka käsittelee alkoholin välittämisestä koituvia rangaistuksia, löytyy hyvin vähän olemassa olevaa tutkimusaineistoa. Tuloksiamme on täten vaikea verrata aikaisempiin tutkimuksiin.

Haastattelussamme esille tulleet vastaukset olivat siis hyvin yhdenmukaisia olemassa olevan teorian kanssa. Vastaukset osoittavat, että aikuisiin kohdistuva herättely alkoholin välittämisen laittomuudesta ja sen aiheuttamista haitoista nuorelle voisivat vähentää nuorten alkoholin saantia ja sen käyttöä alaikäisenä.

Opinnäytetyössä käytetyt tiedonkeruumenetelmät palvelivat työtämme hyvin. Kirjallisuuskatsauksen yhteydessä huomasimme, että aiheesta löytyy paljon aiempaa tietoa. Hankalaa olikin aluksi hahmottaa, mitkä näistä monista hyvistä tutkimuksista palvelisivat meidän työtämme parhaiten. Hankalaa oli myös arvioida, mitkä aihepiirin osa-alueet ansaitsisivat eniten painoarvoa opinnäytetyössämme. Alkoholihaittavaikutukset olemme käyneet läpi hyvin tarkasti eritellen, kun taas ehkäisevästä päihdetyöstä pyrimme tekemään mahdollisimman tiiviin selosteen, jotta tapahtumamme päämäärän merkitys tulisi ilmi laajemmassa kontekstissa.

Haastattelu oli mielestämme sopivin keino saada lisätietoa aiheesta ja sopi toiminnallisen osuuden toteuttamiseen. Haastavaa itse tapahtuman toteutuksessa oli ihmisten huomion ja haastatteluosuutumisen saaminen. Useat ohikulkijat torjuivat haastatteluun osallistumisen vedoten ajanpuutteeseen ja kiireeseen. Lentolehtisiä ei myöskään suostuttu usein ottamaan vastaan tai ne heitettiin heti pois. Tyyppillistä oli myös, että ihmiset välttelivät läheisyyttämme ja katsekontaktia, joka vaikeutti heidän lähestymistään haastattelun merkeissä. Useat myös osoittivat kieltäytymisensä haastatteluun pelkällä käden heilautuksella.

Käsitys siitä, millä tavoin analysoisimme haastattelun vastauksia, oli suhteellisen kauan meille epäselvää. Tämän vuoksi aikaa haaskautui haastatteluaineiston turhaan käsittelemiseen niitä eri tavoin kategorisoiden ja teemoitellen. Myös osa haastatteluun valituista kysymyksistä osoittautui hieman kaukaisiksi itse aihealueesta. Jälkiviisaina totesimme yhdessä, että rangaistuksia käsittelevä osio oli turha. Tämän tilalle olisimme nyt halunneet vaihtaa kysymyksen, jossa käsiteltäisiin esimerkiksi nuorelle aiheutuvia haittoja alkoholin käytöstä. Muihin kysymyksiin koimme kuitenkin todellista tarvetta aikuisia aiheeseen heräteltäessä. Toisaalta voimme ajatella, että kysymys rangaistuksiin liittyen toi meille omaperäisen näkökulman aiheen tarkasteluun ja täten rikastutti aiheen tutkimuspiiriä. Sisällön analyysi sopi mielestämme haastattelun aineiston käsittelyyn erinomaisesti ja saimme hyvän kokonaiskuvan haastattelun tuloksista.

Työmme valmistuttua saimme mahdollisuuden pohtia omia vahvuuksiamme ja heikkouksiamme parityönä toteutetusta opinnäytetyöstä. Koimme molemmat olemamme tyytyväisiä keskinäiseen yhteistyökykyymme sekä työn tasapuoliseen tekkoon ja siihen motivoitumiseen. Huomasimme prosessin aikana, että meidän koh-

dallamme työskentely itsenäisesti ei sujunut, vaan saimme toisiltamme energiaa ja uskallusta tarttua toimeen. Näin ollen saimme yhtenevän kuvan työmme etenemisestä sen jokaisessa vaiheessa, eikä mikään aihealue jäänyt kummaltakaan vieraaksi. Tämän työskentelytavan vahvuus oli myös siinä, että molemmat opinnäyte-työn tekijät tarkastelivat aihetta omasta näkökulmastaan, joka edesauttoi meitä pääsemään ongelmakohtien yli. Löysimme omista aikatauluistamme yllättävän helposti yhteisen ajan työmme tekemiseen. Yhdessä työskennellessämme yhteistyö oli saumatonta ja toista kunnioittavaa. Ristiriitoja ei ilmennyt, sillä vastaan tulevat ongelmat käsiteltiin aina yhdessä.

Prosessin aikana koemme saaneemme arvokasta omakohtaista kokemusta tutkimuksen teosta ja sen jatkuvasta muuntautumiskyvystä painopisteiden liikkuesssa laidasta toiseen. Välillä tehtävän laajuus yllätti varsinkin silloin, kun teoriaosuuden jälkeen aloimme rakentaa analyysiä toiminnallisesta osuudestamme. Välillä koimme niin kutsuttua vauhtisokeutta tekstiä tuottaessamme, ja jouduimmekin palaamaan asian juurille tarkistaaksemme, mistä oikein puhutaan. Tiedon lisääntyessä koimme tarvitsevamme sitä aina vain enemmän ja välillä huomasimmekin tutkimamme jotain epäoleellista työmme kannalta vain aiheen kiinnostavuuden vuoksi.

Huomioitavaa oli se, ettei kummallakaan ollut omakohtaista, aiempaa kokemusta vastaavanlaisen toiminnan järjestämisestä. Otimme kuitenkin tehtävän vastaan avoimin mielin. Tapahtuman alussa koimme molemmat tilanteen hieman jännittäväksi ja vieraaksi. Ihmisten lähestyminen tuntui meistä aluksi kiusalliselta, mutta alkukankeuden jälkeen edistymme siinä sen sujuessa koko ajan luontevammin. Torjutut haastatteluyritykset tuntuivat aluksi pahalta. Niihinkin tottui nopeasti, emmekä jääneet murehtimaan niitä, vaan jatkoimme sinnikkäästi haastattelupyyntöjen esittämistä. Huomasimme myös, että oma positiivinen lähestymistapa tuntui edesauttavan haastattelun saamista. Nekin ihmiset, joiden aika ei riittänyt haastattelun antamiseen, halusivat kuitenkin huomauttaa meidän liikkuvan hyvällä asialla. Tämä kohotti meidän itsetuntoamme ja uskoa omiin kykyihimme. Lentolehtisten jakaminen sujui kokonaisuudessaan ongelmitta.

Oli tapauksia, joissa haastateltavat olivat vieraskielisiä ja näin ollen asettivat uuden, ennalta - arvaamattoman haasteen haastattelijalle. Kirjaamista hankaloittivat myös tilanteet, joissa vastaukset olivat erityisen pitkiä ja joissa keskustelua oli

hankala viedä päätökseen kohtuullisessa ajassa. Muutamat vastanneista osallistuivat haastatteluun ryhmissä kuten kaveriporukalla tai pariskuntina. Tällainen vastausten saanti hankaloitti niiden selkeää kirjaamista.

Saimme arvokasta kokemuksen tuomaa tietoa tapahtuman järjestämisestä ja siitä, mitä kaikkea tulee ottaa huomioon sen suunnittelu- ja toteutusvaiheissa. Valmiiden materiaalien saatavuuden vuoksi meidän ei tarvinnut käyttää kovin paljoa aikaa niiden hankkimiseen. Yhteistyökumppanimme oli myös erittäin mieluisa lisäavun tarjoaja koko prosessin aikana. Häneltä saimme ehdotuksia myös haastattelukysymystemme sisältöä koskien.

Työmme ansiosta saimme huomattavan paljon syventävää tietoa alkoholin haitallisista vaikutuksista kasvavaan nuoreen. Työn keskittyessä tarkastelemaan alkoholin välittämistä nuorille aloimme itsekkin pohtia omaa, henkilökohtaista suhtautumistamme alkoholin välitykseen. Alkoholin tarjoamista alaikäiselle pidetään tietyin lisäehdoin oikeutettuna. Tästä nimenomaisesta syystä nuorille tarjoutuu mahdollisuus alkoholin saamiseen. Toiveenamme on, että nykyajan nuoret jatkavat havaittavissa olevaa kehityskulkua lisääntyneeseen raittiuteen ja tämän tukemisessa ovat avainasemassa hoitotyöntekijät sekä muutkin aikuiset.

9.1 Eettisyys ja luotettavuus

Tieteellisen tutkimuksen perimmäisenä tavoitteena on tuottaa mahdollisimman luotettavaa tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimustoiminnan ja sen hyödynnettävyyden kannalta on aina oleellista arvioida tutkimuksen luotettavuutta. Sitä voidaan arvioida tutkimuksen siirrettävyyden, uskottavuuden, vahvistettavuuden ja refleksiivisyyden kriteerein. (Kylmä & Juvakka 2007,127.)

Uskottavuudella tarkoitetaan tutkimuksen ja sen tulosten luotettavuuden osoitusta tutkimuksessa. Uskottavuutta voidaan pyrkiä vahvistamaan myös ajallisesti, eli tutkija osoittaa viettäneensä kauan aikaa tutkimuksensa parissa.(Kylmä & Juvakka 2007,128.) Uskottavuuden lisäämiseksi olemme kuvanneet työmme tuloksia selkeästi, jotta lukija ymmärtäisi, miten analyysimme on edennyt ja mitä ovat tutki-

muksemme vahvuudet ja rajoitukset. (Kankkunen & Vehviläinen- Julkunen 2010,160.)

Siirrettävyyden kriteerillä tarkoitetaan tutkimustulosten siirrettävyyttä muihin vastaavanlaisiin tilanteisiin (Kylmä & Juvakka 2007,129). Opinnäytetyön siirrettävyyden takaamiseksi olemme kuvanneet aineistonkeruun ja analyysin vaiheita sekä haastatteluun osallistuneiden valintakriteereitä, jotta lukija pystyy muodostamaan mahdollisimman realistisen käsityksen haastattelumme todellisesta kontekstista. (Kankkunen & Vehviläinen- Julkunen 2010,160.)

Työssämme käytimme luotettavia lähteitä, jotka perustuivat tutkittuun, ajankohtaiseen ja näyttöön perustuvaan tietoon. Lähdeviitteiden ja lähdeluettelon täsmällinen ja oikea merkintätyyli lisäsivät työn luotettavuutta. Aiheesta löytyvien ajankohtaisten julkaisujen etsintä ja niihin tutustuminen kuului opinnäytetyömme prosessiin. Teoksia järjestelmällisesti kartoittamalla pystyimme löytämään omaa aihettamme parhaiten palvelevat julkaisut. Emme käyttäneet työssämme yli kymmenen vuotta vanhoja lähteitä. Lähteiden arvioinnissa ja valinnassa kiinnitimme huomiota edellä mainittujen seikkojen lisäksi siihen, kuinka kattavaa ja oleellista jokin tieto oli ja miten pystyimme sitä omassa työssämme soveltamaan. (Vilkka & Airaksinen 2003, 51.) Tutkimuksia hyödyntäessämme emme myöskään vähätelleet muita tutkijoita. Tutkimuksen eri vaiheiden kuvaamisella varmistumme siitä, ettei työmme herätä aihetta epäillä tulosten oikeellisuutta. (Kankkunen & Vehviläinen- Julkunen 2010, 182–183.)

Pyrimme toimimaan omassa opinnäytetyössämme hoitotieteen eettisten ohjeiden mukaisesti. Kaikki haastateltavat henkilömme olivat tasa-arvoisia toisiinsa nähden. Ennen tapahtuman järjestämistä pyysimme tavaratalon johtajalta lupaa toiminnan järjestämiseen. Otimme tapahtuman suunnittelussa huomioon hoitotieteellisen tutkimuksen eettiset ohjeet. Haastatteluun osallistuneilla saattaisi herätä myös omaa aiheeseen liittyvää pohdintaa, mikä olisi tutkimuksen yhteiskunnallisen merkityksen kannalta suotavaa. Haastatteluaihe voisi herättää haastateltavissa voimakkaita tunteita esimerkiksi syyllisyyttä ja mielipahaa. Välttääksemme tarpeettomia haittoja ja epämukavuuksia haastateltaville, emme osoittaisi henkilökohtaiselle tasolle ulottuvia kysymyksiä, vaan esittäisimme kysymykset yleisellä tasolla. Haastateltavat pysyisivät tutkimuksen kaikissa vaiheissa anonyymeina. Haastattelusta

saisi kieltäytyä, sen vapaaehtoisuuteen perustuen. Haastattelun aikana ihmiset saisivat vapaasti esittää omia kysymyksiä ja voisivat myös halutessaan keskeyttää keskustelun missä vaiheessa tahansa. Haastatteluun osallistuneita ei palkittaisi. Haastateltavat valikoituisivat satunnaisotannalla, jonka ainoina ehtoina olisivat haastateltavan oma suostumus ja täysi-ikäisyys. (Kankkunen & Vehviläinen- Julkunen 2010, 176–177.)

Luotettavan analyysin takeeksi pyrimme minimoimaan tekstinsiirtokertoja niin, etteivät alkuperäiset ilmaukset vääristyisi analyysiprosessin aikana. Käytimme myös runsaasti aikaa analyysin huolelliseen tekoon välttyäksemme kiireestä johtuvilta virheanalyyseiltä. Ne alkuperäiset ilmaukset, jotka koimme hankaliksi kategorisoida ylä- ja alaluokkien alle, päädyimme jättämään alkuperäiseen muotoonsa myös haastattelumme tuloksissa.

Haastattelun kriteerit täyttävät ihmiset oli myös hankalaa tunnistaa lyhyessä ajassa; muutama keskustelun avanneista haastateltavista totesivat olevansa joko alaikäisiä tai haastattelijat huomasivat heidän olevan päihtyneessä tilassa. Nämä vastaukset eivät siis ole mukana tulosten esittämisessä, mikä lisää tulosten luotettavuutta. Ihmisiä oli tapahtuman aikaan paljon liikkeellä, mikä osaltaan mahdollisti vastauksien kohtalaisen määrän. Toiminnallista osuutta suorittaessa pyrimme myös omalla asiallisella käytöksellämme luomaan luotettavan suhteen haastateltaviin ja asettumaan asiantuntijan rooliin omassa työskentelyssämme.

9.2 Jatkotutkimushaasteet

Opinnäytetyömme avulla tuotamme nuorten parissa työskenteleville hoitotyön ammattilaisille lisätietoa aiheesta. Lisätiedon rohkaisemana kannustamme heitä puuttumaan jo varhaisessa vaiheessa nuoren alaikäisen alkoholinkäyttöön.

Nuorten alkoholin käyttöä on tutkittu runsaasti jo vuosikymmenten ajan. Yleisimmin tutkimukset ovat kuitenkin keskittyneet tarkastelemaan aihetta ongelmanäkökulmasta. Vasta viime vuosien aikana on esimerkiksi keskitytty tarkastelemaan, mistä nuoret alkoholinsa hankkivat alaikäisinä.

Jatkotutkimushaasteena voitaisiin tarkastella sitä, miten aikuisille suunnattu valistus alkoholin välittämisen haitallisuudesta vaikuttaisi alaikäisten alkoholin saantiin. Tällaisen tutkimuksen edellytyksenä on kuitenkin pitkään jatkunut, näkyvä kampanjointi alkoholin haittavaikutuksista ja päihdetietouden lisääminen valtakunnallisella tasolla, ei vain paikallisina projekteina ja kampanjoina toteutettuna eri puolilla maata.

Toinen lähestymistapa tulevaisuuden haasteisiin liittyen on nuorten omassa kulttuurissa tapahtuva asenneilmapiirin muutos alkoholin käyttöä ja humalatilaa kohtaan. Millä tavalla alkoholista tulisi ”out”?

LÄHTEET

- Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2003. Nuoren aika. Porvoo: WSOY.
- Dahl, P. & Hirschovits, T. 2002. Tästä on kyse: tietoa päihteistä. Helsinki: Youth against drugs.
- Dunderfelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia: Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. 14. uud. p. Helsinki: WSOYpro.
- Friis, L., Eirola, R. & Mannonen, M. 2004. Lasten ja nuorten mielenterveystyö. Helsinki: WSOY.
- Havio, M., Inkinen, M. & Partanen, A. 2008. Päihdehoitotyö. Helsinki: Tammi.
- Ivanoff, P., Risku, A., Kitinoja, H., Vuori, A. & Palo, R. 2006. Hoidatko minua?: lapsen, nuoren ja perheen hoitotyö. Helsinki: WSOY.
- Johansson, K., Axelin, A., Stolt, M. & Ääri, R.-L. 2007. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Hoitotieteen laitos: Turun yliopisto.
- Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2010. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: WSOYpro.
- Karlsson, T., Raitasalo, K. & Warpenius, K. 2008. "Onks henkkareita?" Ikäraja-kontrolli alkoholin vähittäismyynnissä. Yhteiskuntapolitiikka (73), 153–161.
- Karlsson, T., Raitasalo, M. & Holmila, M. 2007. Alaikäisten alkoholihankintojen sietämätön helppous. Teoksessa: C. Tigerstedt (toim.) Nuoret ja alkoholi. Helsinki: Alkoholi- ja huumeutkijain seura, 149–160.
- Karvonen, S. 2010. Jakautuuko nuorten juominen kahtia? Yhteiskuntapolitiikka (75), 182–193.
- Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Kylmänen, J. 2005. Kun kaikki muutkin... Nuorten ehkäisevä päihdetyö. Tampere: Tammi.
- Leisto, L. & Tuomikoski-Koukkula, S. 2005. Tyttöjä pohjoisen yössä. Tyttöjen kokemuksia päihteidenkäytöstä sekä sosiaalityöntekijän ja poliisin interventioista. Rovaniemi: Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan julkaisuja.

- L 8.12.1994/1143. Alkoholilaki. [www-dokumentti] Finlex. [Vii-tattu:27.3.2012].
Saattavana: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941143>.
- L 19.12.1889/39. Rikoslaki. [www-dokumentti] Finlex. [Vii-tattu:27.3.2012].
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>.
- Lähteenmaa, J. 2007. Jos alkoholinkäyttö olisikin ”out”. Teoksessa: C. Tigerstedt (toim.) Nuoret ja alkoholi. Helsinki: Alkoholi- ja huumeutkijain seura, 89–102.
- Maunu, A. & Simonen, J. 2010 Miksi juodaan? Nuoret, humala ja sosiaalisuus. Teoksessa: P. Mäkelä, H. Mustonen & C. Tigerstedt (toim.) Suomi juo. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 85–98.
- Metso, L., Ahlström, S., Huhtanen, P., Leppänen, M. & Pietilä, E. 2009. Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995–2007: ESPAD- tutkimusten tulokset. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Raportti 6/2009.
- Niemelä, S. 2009. Nuorten päihdeongelmien ehkäisy ja hoito. Teoksessa: A. Koski-Jännes (toim.) Irti päihdeongelmista. Porvoo: Edita, 49–73.
- Niemelä, S., Poikolainen, K. & Sourander, A. 2008. Miten nuorten päihteiden käyttöön voi puuttua? Suomen Lääkärilehti (40), 3297–3304.
- Nurmiranta, H. Leppämäki, P. & Horppu, S. 2009. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. Helsinki: Practica.
- Peltonen, M. 2006. Alkoholi ja suomalaiset 1900- luvulla. Teoksessa: M. Peltonen, K. Kilpiö & H. Kuusi (toim.) Alkoholin vuosisata. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 7-13.
- Piispa, M. 2010. Alko vanhempien valistajana. Yhteiskuntapolitiikka (75), 174–181.
- Pirkanen, M., Pietilä, A-M., Halonen, P. & Laukkanen, E. 2007. Nuorten päihteiden käytön ja sen haitallisten seurausten varhainen tunnistaminen - menetelmiä preventiiviseen hoitotyöhön. Tutkiva hoitotyö, vol. 5 (1), 12–17.
- Pitkänen, T. 2006. Alcohol drinking behavior and its developmental antecedents. ProGradu. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Raitasalo, K. & Simonen, J. 2011. Alaikäiset juovat entistä vähemmän, mutta nuorten aikuisten juominen lisääntyy. Yhteiskuntapolitiikka (76), 17–27.
- Salaspuro, M., Kiianmaa, K. & Seppä, K. 2003. Päihdelääketiede. Helsinki: Duodecim.

- Salasuo, M. & Tigerstedt, C. 2007. Miten nuorten juomista on tutkittu 1950–2007? Teoksessa: C. Tigerstedt (toim.) Nuoret ja alkoholi. Helsinki: Alkoholi- ja huumeutkijain seura, 9-32.
- Salonen, K. 2009. Nuorten päihdeasenteet höllentyvät. *Mielenterveys* (4), 10–11.
- Seppä, K., Alho, H. & Kiianmaa, K. 2010. Alkoholi-riippuvuus. Helsinki: Duodecim.
- Simonen, J. 2007. Nuorten juomisen sosiaalisuuden lajit. Teoksessa: C. Tigerstedt (toim.) Nuoret ja alkoholi. Helsinki: Alkoholi- ja huumeutkijain seura, 33-58.
- Sirola, K. 2004. Porilaisten yhdeksäsluokkalaisten ja kasvattajien käsityksiä nuorten alkoholinkäytöstä ja alkoholinkäytön ehkäisystä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Tammi, T., Aalto, M. & Koski-Jännes, A. 2009. Irti päihdeongelmista. Porvoo: Edita.
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Tammi.

LIITTEET

Liite 1

ÄLÄ VÄLITÄ

alkoholia alaikäisille

PAKKA
Paikallista alkoholipolitiikkaa

KASTE

Alkoholin välttäminen alaikäiselle on rikos.

Liite 2

Välitä nuoresta
 – älä välitä
 alkoholia
 alaikäiselle

ALKOHOLIN VÄLITTÄMINEN ALLE 18-VUOTIAALLE ON LAITONTA.
 VÄKEVÄN ALKOHOLIJUOMAN VÄLITTÄMINEN ALLE 20-VUOTIAALLE ON RIKOS.
 (ALKOHOLILAIN (1143/1994) 31 §)

**JOS NUORI PYYTÄÄ HAKEMAAN
 ALKOHOLIA, ÄLÄ SUOSTU!**

ALKOHOLIN VÄLITTÄMINEN ALAIKÄISELLE
 ON RIKOS, JOSTA SEURAA SAKKOJA
 TAI VANKEUTTA (ALKOHOLILAIN (459/1968) 85 §).
 LAIN TARKOITUS ON TUKEA ALAIKÄISTEN
 TERVEYTTÄ JA TURVALLISUUTTA.
 ALKOHOLI ON HERMOMYRKKY, JOKA
 VAARANTAA ALAIKÄISEN KEHITTYMISTÄ.
 PULLON ALKUPERÄ VOIDAAN JÄLJITTÄÄ,
 JOS NUORELLE TAPAHTUU JOTAKIN.

OLETKO VALMIS OTTAMAAN VASTUUN?

MLL
 MÄNKIHEIJMÄN
 LASTENSUOJELUOSASTO

A-KLINIKKASÄÄTIÖ

TERVEYS RY

RAY
 RAY FÖRDER
 RAY STÖDER